

nagyságrendű szólista kétféle információt kapjon meghívásáról és felléptéről...)

Erre az utóbbira is kész a koncepció. Az ötlet nem teljesen új, Eötvös Péter 1990-ben már kidolgozta egy nemzetközi karmester és zenekari muzsikusképző intézet tervét, amelyet Gödöllőn szeretett volna megnyitni. Tudjuk, az Eötvös Intézet végül nem nálunk, hanem a hollandiai Hilversumban nyílt meg. De lássuk Fischer Iván plánját, amely a free lance muzsikusoknak ebben is szerepet kínál: „Egy új zeneakadémia alapítását tervezzük, amely két funkciót lát el: ifjúsági zenekart nevel fel, és rendszeres mesterkurzusokat tart. A BFZ mellett, az erre legráter-

mettebb zenekari tagok vezetésével ifjúsági zenekart alapítunk, amely a legfiatalabb hangszeres játékra alkalmas kortól (13–14 év) zenekari képzést biztosít. A fiatal résztvevőkkel tanáraik folyamatosan foglalkoznának, felkészítve őket az ifjúsági zenekar működési periódusaira. Ezek az iskolai szünetekben történnek, de egyes hétvégeken szólamok, és néha az egész zenekar felkészülési próbákat tart. Az akadémia mesterkurzusokat rendez hangszereseknek, karmestereknek, zeneszerzőknek, zenetudósoknak. Olyan zenei intézetet szeretnénk létrehozni, ahova rövid (egy-két hetes) időszakokra nemzetközi szaktekintélyeket hívnánk

el, és ahol elsősorban az ezektől elszigetelt Kelet-Európai diákok tanulhatnak. Az akadémia költségeit magántámogatások és ösztöndíjak fedeznék. A két éves felkészülés és átmenet költségeire pályázatot nyújtottunk be a Nemzetközi Soros Alapítványhoz.”

A képzést, ahhoz, hogy használható papírt, méghozzá az EU-ban érvényeset adjon, akkreditáltatni kell, és ehhez idő és megfelelő körülmények kellenek, ezek megteremtése nem lesz kis feladat. A főváros és a BFZ alapítvány közti közszolgáltatási szerződés egyébként készen áll, csak alá kell írni.

Albert Mária

ZENEKARI KÖRKÉP AZ EZREDFORDULÓN IV.

Összehúzott nadrágszíjjal a béke szigetén – A MÁV Szimfonikusok

Beszélgetés Fenyő Gábor zenekari igazgatóval

– Utoljára tavaly beszélgettünk a MÁV Szimfonikus zenekar japán útja kapcsán, azóta azonban eltelt némi idő, ami alatt bizony sok változás történt Magyarországon. A költségvetési, gazdasági problémák előbb-utóbb minden művészeti együttesnél "bejelentkeznek", Önöknél azonban, mint a Magyar Államvasutak egyik szervezeti egységénél, nyilván gyorsabban és hatékonyabban érvényesülnek e

folyamatok. Nem is szólva a zenekaraink életében dúló, nem annyira zenei fogantatású viharokról, amelyek közvetett következményei át- meg átjárják egész zenei életünket. Változott-e a legutóbb ecsetelt harmonikus kapcsolatuk a fenntartóval? Mennyi optimizmussal és mennyi aggodalommal tud a MÁV Szimfonikusok 2000-ben kialakult helyzetéről szólni?

– Viszonyunk a fenntartóval továbbra is nagyon szívélyes, arcukat részének tekintenek minket és büszkék arra, hogy a világon egyedüli vasút társaságként szimfonikus zenekart működtetnek. Léteünket tehát nem fenyegeti veszély. Sokkal inkább fenyeget viszont az a veszély, hogy kiszolgáltatottak vagyunk a vasúti társaság gazdasági eredményei-

nek. Ebből a szempontból nagyon rosszul sikerült a két utolsó év. 1999 közepén árvíz pusztított, amely vasúti pályákat is megromgált és alapvetően rengette meg a magyar gazdaságot, számos szállítás maradt el emiatt. Ugyanilyen erővel rombolt a jugoszláv háború és a robbantások során megromgált, megszűnt jugoszláv vasútvonalak. Többmilliárdos

veszteséggel zárta a MÁV a tavalyi esztendőt. Ez több annál az elfogadható deficitnél, amivel minden ilyen vasúti társaságnak számolnia kell, a kiadásokat tehát mérsékelni kellett. Már 1999 derekán 10%-kal csökkentették az arra az évre elfogadott költségvetésünket. A 140 millióból így megmaradt 126 millió nem túl sok, különösen ha figyeljük és

figyelembe vesszük azokat a hihetetlen összegeket, amelyekről a Fesztiválzenekar és a Nemzeti Filharmonikusok kapcsán visszhangzik a sajtó.

Takarékos gazdálkodásunkon még egy kicsit szorítottunk és végül ki tudtuk fizetni a muzsikusok bérét, elmaradtak azonban a máskor – ha szerényen is, de – meglévő hangszervásárlási és -karbantartási akcióink. Az idei évben a tavaly megállapított és csökkentett összeget tovább csökkentettük 10%-kal. Összesen ez tehát 20% nominális (!) csökkenés, ami azért már komoly veszélyeket jelent. Hosszas utánajárás után enyhítettek valamelyest a helyzetünkön és jelenleg éves fenntartói támogatásunk összege 130 millió forint. Ebben nincs benne az általunk pályázott és keresett pénz, amire úgyszintén nagy szükségünk van. A nehéz gazdasági helyzet ugyanis abban is megmutatkozik, hogy nemigen találni manapság nagylelkű támogatókat, akik a nemes cél érdekében ilyen nagyságrendű összeggel tudnák segíteni egy szimfonikus zenekar működését. Maradnak a haknik, vagyis az a testületileg megoldás, amiből muzsikusaink már évtizedek óta próbálják kiegészíteni jövedelmüket. Szerencse, hogy szükségleteink találkoztak a piaci igényekkel és nagyon sok felkérést kapunk. Ennek feltehetően az az oka, hogy bármilyen koncertet teljesítünk jó színvonalon és elfogadható áron. Igaz, többnyire nem is a nagypénzű hangversenyrendezőkkel dolgozunk, aminek következtében alkudni kell tiszteletdíjunkért és nagyon sokat kell dolgozniuk muzsikusainknak.

Mindezzel együtt költségvetésünk 20%-át tudjuk vállalkozási formában megkeresni – szemben a hasonló intézmények 10%-os arányával. Ezért az elmúlt évadban átlagosan kéthetente három koncertet adtunk – volt 18 saját, bérletes hangversenyünk, hét ifjúsági és 44 más cég által rendelt fellépésünk. Ez 71 alkalom, ami – figyelembe véve a zenekar négyhetes szabadságát – 48 hétre oszlik el. Óriási feladat, annál is inkább, mert ebben nincsenek ismétlések; új műsorok, külön próbákkal.

Egyetlen komoly fájdalomunk van, ami a pénzt illeti: nem részesülhetünk az önkormányzati zenekarok költségvetésének kiegészítésére szánt költségvetési támogatásból, mert nem önkormányzati zenekar vagyunk. Ez a központi költségvetési támogatás évi

400 millió forint, aminek eggyel több szeletre való felosztásába beleegyeztek már a kollégák. Többször megpróbáltuk elérni, hogy a hiányzó egymondatos törvénymódosítást megtegyék, de megbízható források szerint ez nem lehetséges. Nem szívesen nyugszom ebbe bele, mert az a 20–30 millió forint, amit eb-

Fenyő Gábor, a MÁV Szimfonikusok zenekari igazgatója

ből más zenekarok komolyabb megrövidítése nélkül nyerhetnénk, nagyon sokat segítenek nekünk.

Mi mégis szerencsések vagyunk, mert nemcsak létünket tekinthetjük biztosítottnak, de autonómiánkat is. A MÁV valóban nem szól bele az életünkbe – közhasznú alapítványi formában működünk, amely mellett felügyelő bizottság áll. Évente kell jelentést írunk gazdasági tevékenységünkről és helyzetünkről, amit évenként alaposan átvizsgálják és el is fogadnak. Hogy hány dolgozónk van, hány koncertet adunk, milyen műsort választunk – teljesen saját hatáskörünkbe tartozik. Eddig is nagyon értékeltük ezt a szabadságot, ami most, hogy némely társzenekarnál erőteljes felsőbb beavatkozás figyelhető meg annak minden káros mellékhatásával, különösen édesnek tetszik.

– A muzsikusok is értékeli és megbecsüli ezt a harmóniát, ezt a nyugalmat? Megéri-e nekik a vezetés és a köztük lévő biztonságos béke azt, hogy több munkával

akár kevesebbet keresnek némely nagy társzenekarnál?

– Nem biztos, hogy úgy látom ezt a kérdést, ahogy a muzsikusok, bár jönnek visszajelzések. Ezek alapján azt tudom mondani, hogy természetesen a mi muzsikusaink is szeretnék többet keresni, ugyanakkor elborzasztják őket a más együttesekben játszó kollegákat ért durva sérelmek, viharok sora. Senkinek nem kell féltenie a meglévő egzisztenciáját, sem attól nem kell tartania, hogy egyszer csak kiderül, ő valójában gyengébb, munkáját nem megfelelően ellátó muzsikus. Nincsenek acsarkodó klikkek a zenekaron belül, ami nagyon meg tudja keseríteni az életet. Tudom, hogy ebből nem lehet megélni és meg is teszünk mindent, amit lehet. Sajnos ez most nem túl sok: ebben az évben is csak 8%-os bérfeljesztést tudtunk végrehajtani, ami több, mint sok intézmény 5%-a, de kevesebb, mint némely zenekarok 13, 13,5%-a. Mi mindenkinek adtunk 6%-ot, a fennmaradó picike összegből megpróbáltuk felfelé korrigálni a feltűnően elmaradt béreket. Feltétlen eredménynek kell elkönyvelni, hogy nincs 60.000.– forintnál alacsonyabb bruttó bér, az átlagfizetés azonban nem éri el a bruttó 70.000.– forintot. Százezer forint felett elenyésző kevesen keresnek – ők posztjuknál és koruknál fogva jogosultak erre.

Gyakran hasonlítanak bennünket a MATÁV Szimfonikus Zenekarhoz, hiszen régen, Postás Zenekar korában egy tárcához tartozott és egy kategóriát jelentett a kettő. Voltak közös vonások, létezett átjárás és persze rivalizálás. Mostanra gyökeresen megváltozott a helyzet, hiszen a MATÁV által finanszírozott együttes összehasonlíthatatlanul jobb anyagi körülmények közé került. Jelenleg nem vagyunk versenyképesek a fizetések, hangszerellátottság, próba- és egyéb munkakörülmények tekintetében, „nyerő helyzetben” vagyunk azonban a külföldi utazások lehetőségét és mennyiségét tekintve. Minden bizonnyal ezt látják és megfelelő módon értékelik a mi muzsikusaink.

– Hogyan oldják föl annak ellentmondását, hogy Ön egzisztenciális biztonságról beszélt, miközben attól visszhangzanak a zenészfolyosók, hogy nem árt a fenyegetettség érzése a muzsikusoknak,

mert emiatt igyekeznek javítani teljesítményükön és a piacon úgyis csak a legjobbak tudnak érvényesülni?

– Sokat hallok erről, de nem hiszek abban, hogy a veszélyhelyzet javít a muzsikások teljesítményén. Fejlessze azt az a becsvágy, hogy érezze: jónak kell lennie, tagja a zenekarnak, a közönségnek, amelynek – akár csak a publikumnak és maguknak a műveknek – elvárásai vannak vele szemben. Nálunk fontos a vezetés számára, hogy ne presszúrával és fenyegetéssel irányítsuk a zenekart, hanem baráti hangon és munkatársaknak tekintve a zenészeket, mint ahogy azok is. Az is segít a minőségi munka elérésében, hogy érződik a muzsikus-túlkínálat. Próbajátékainkon sok, igazán kiváló fiatal jelentkezik, ha talán nem is annyi, mint a nagyobb együtteseknél. Tudják, hogy nálunk nagyságrendekkel alacsonyabb a fizetés, és mégis. Hogy mi lehet az oka? Piaci adottságokon kívül talán az is, hogy fiatalok számára különösen inspiráló az együttesbeli munka, hogy szólólehetőségeket biztosítunk számukra, ami hihetetlen szakmai becsvágyat gerjeszt. Másutt is előfordul ilyesmi, de nálunk rendszeres és programszerű, amely minden, szólisztikus képességű fiatal számára lehetőséget biztosít.

Vonzó lehet a közönség és a szakma által komolyan méltányolt műsor összeállításunk is, amelyben vannak szívesen hallgatott ritkaságok is. Ebben az évben például műsorra tűztük Nino Rota Harsonaversenyét. Amin minden harsonás, aki élt és mozgott Magyarországon, megjelent. Óriási sikere volt és elmondhatatlan érzés volt ezt átélni. A karmester Jurij Szimonov volt, akinek nem kis része volt ebben. Mondhatnánk, hogy a rezések, a harsonások külön világ, de ugyanez volt azon a hangversenyen, amelyen – Oross Vera és Maros Éva közreműködésével (Fejér András szólójával) – Mozart Fuvola-hárfaversenyét játszottuk.

A következő évadban is több fiatal muzsikus lép fel velünk a Zeneakadémia Nagytermében. Közreműködünk Werner Gábor karmesteri vizsga- és Csurgó Tamás karmesteri diplomahangversenyén, amely koncertjeinket bérleti sorozatunkban is meghirdettük. Kísérjük Kokas Katalin és Baráti Kristóf hegedűművészeket, velünk szerepel Fenyő László gordonka- és Solyomi Pál klarinétművész

is. Mindez biztosan nem hagyja érintetlenül a muzsikásokat sem.

Folytatjuk az új művek „klasszikus környezetben” való bemutatását is. Kovács Zoltán, Merész Ignác egy-egy kompozíciója hangzik el Rossini és Mendelssohn illetve Rahmanyinov és Ravel darabjainak társaságában.

Gál Tamás

Brahms Német requiemje, Beethoven Missa solemnise és Bach Máté passiója várja oratóriumokat nagyon kedvelő közönségünket.

– Önnek, mint zenekari igazgatónak mi a véleménye a vezető zenekaraink körülviharokról? Nem félti a zenei életet? Hogy egészen más irányt vesz a zenekari igazgatók tevékenysége is, mint amilyet kellene?

– Vannak ijesztő jelek és vannak aggályaim. Megfontolandó, mi a jobb? A Minisztérium sorsára hagyja a zenekarokat (ezzel a magyar zenei életet) és boldogulnak, ahogy tudnak, vagy felsorakozik, pénzt ad és beleszól az események alakulásába. Azt gondolom azonban, hogy szükség van az állam támogatására, mi még nem tartunk ott, hogy a vállalkozásokból származó pénzekből még professzionális zenei intézmények fenntartására is jusson. Önmagában nagyszerű dolog, hogy ilyen összeggel állt a Minisztérium a Nemzeti Filharmo-

nikusok elé. Ilyen lépést mindenki észrevesz, ez példaértékű lehet a többi együttes és a többi fenntartó számára is. Nagyon aggasztó azonban, hogy mindez a belpolitikai hatalmi harc szolgálatába állítódott – akkor már inkább a szegénység!

A gesztus – hangsúlyozom – nagyon jó, hiszen mindenki jó koncerteket, jó körülményeket, jó fizetéseket akar. Mások a módszerek és a célhoz vezető út. Kompromisszumot kellene találni, hogy ez a gesztus valós értéké alakulhasson.

– Hogyan tudja megvalósítani szakmai elképzeléseit például ami a vendégmuzsikásokat illeti ilyen anyagi körülmények között?

– Nehezen. Minden pályázaton részt veszünk és van, amikor pénzt is kapunk. Nagy önmérsékletet kell tanúsítanunk külföldi vendégművészek meghívásakor, de a magyarok közül sem mindenkit tudunk megfizetni. A magyar élvonal esetében pedig a felkérésnél tisztázzuk, hogy jó körülményeket és szerény anyagi lehetőségeket tudunk biztosítani. Nem szoktak követelőzni és nagyszerű koncerteket tudunk így rendezni.

Érdekes módon azonban nem is a vendégművészek, hanem a kölcsönzendő kottaanyag esetében szoktak megrázóak lenni anyagi kondícióink. A zenekari anyagok kölcsönzési díja gyalázatos módon emelkedik minden esztendőben és ami külön szomorú, ez a Bartók és Kodály művek jelentős részét is érinti.

– Mi a legközelebbi kiemelkedő esemény muzsikusi életünkben?

– Visszahívtak minket a Beiteddine Fesztiválra, ahol július 1-jén (Libanonban) Robin Stapleton vezényletével Kiri Te Kanawa estjén működünk közre. Mindig öröm olyan művésszel illetve olyan művész közelségében dolgozni, akinek muzikalitása és személyisége szabályosan elvarázsolja környezetét. Az ilyen művészeknek még akkor is mágikus légkörük van, amikor technikailag esetleg már túljutottak fénykorukon. Minden reményünk megvan arra, hogy Kiri Te Kanawa muzsikusi személyisége hosszú időre elegendő energiával töltsön fel a zenekar tagjait.

Tóth Anna